

KONZORCIJ ZA CERTIFIKACIJU
PROCEDURA ZA ISPITIVANJE VOZILA SA UGRAĐENIM SISTEMOM DVOJNIH/POMOĆNIH KOMANDA

1. PREDMET I PODRUČJE PRIMJENE

Ovom procedurom definiraju se uvjeti i postupak ispitivanja vozila (sa detaljnim opisom potrebnih aktivnosti) na kojima je utvrđeno da su ugrađene komande za potrebe autoškola ili komande koje omogućavaju potrebitim vozačima upravljanje vozilom. Odnosi se na vozila M i N kategorije.

Ispitivanje tehničkih i opisnih značajki vozila autoškola je razrađeno u proceduri za ispitivanje vozila za provođenje ispita i obuku u autoškolama.

2. ZAKONSKI OKVIRI

Za primjenu ove procedure koriste se slijedeći Zakoni i Pravilnici

- Zakon o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u Bosni i Hercegovini («Službeni glasnik BiH», br. 6/06, 75/06, 44/07, 84/09, 48/10);
- Pravilnik o dimenzijama, ukupnoj masi i osovinskom opterećenju vozila, o uređajima i opremi koju moraju imati vozila i o osnovnim uvjetima koje moraju ispunjavati uređaji i oprema u saobraćaju na putevima («Službeni glasnik BiH», br. 23/07 i 54/07);
- Pravilnik o registriranju vozila («Službeni glasnik BiH», br. 69/09);
- Pravilnik o tehničkim pregledima vozila (Službeni glasnik BiH, br. 13/07, 72/07, 74/08, 3/09 i 76/09);
- Pravilnik o certificiranju vozila i uvjetima koje organizacije za certificiranje vozila moraju ispuniti («Službeni glasnik BiH», br. 41/08);
- Bosanskohercegovački standard BAS ISO 3779 (Cestovna vozila – Identifikacioni broj vozila (VIN) – Sadržaj i struktura);
- Upute proizvođača;
- Pravila struke.

3. VRSTE PREINAKA KOJE TREBA RAZLIKOVATI

- a) komande za vozila autoškola predstavljaju sklop koji se ugrađuje kako bi se sa mjesta suvozača moglo kontrolirati sve ili neke nožne komande na mjestu vozača;
- b) komande koje omogućavaju potrebitim vozačima upravljanje vozilom su sklopovi (jedan ili više njih) koji omogućavaju vozaču sa potrebama ručno upravljanje svim ili nekim nožnim komandama na mjestu vozača, mjenjanje stupnjeva prijenosa i manevriranje vozilom (promjene smjera kretanja).

KONZORCIJ ZA CERTIFIKACIJU
PROCEDURA ZA ISPITIVANJE VOZILA SA UGRAĐENIM SISTEMOM DVOJNIH/POMOĆNIH KOMANDA

4. POTREBNA DOKUMENTACIJA

Dokumentacija koju je podnosilac zahtjeva za ispitivanjem dužan priložiti je sljedeća:

- osobni dokument podnosioca zahtjeva (osobna karta, putovnica ...)
- dokaz o vlasništvu vozila (prometna dozvola, račun, jedinstvena carinska deklaracija itd.);
- dokaz o vlasništvu nad ugrađenim dijelovima *;
- kopiju potvrde o certificiranju vozila, ako je vozilo već ranije pristupilo nekoj vrsti ispitivanja;
- elaborat koji opisuje izradu uređaja komandi / ugradnju komandi u vozilo **

* za nove dijelove se prilaže račun i po potrebi jedinstvena carinska deklaracija ako su dijelovi uvezeni;

za za rabljene dijelove prilaže se račun ili kupoprodajni ugovor te jedinstvena carinska deklaracija ako su dijelovi uvezeni i identifikacijski dokumenti dijelova - saobraćajna dozvola vozila iz kojeg su dijelovi izgrađeni.

** elaborat o izradi komandi i elaborat o njihovoj ugradnji u vozilo može i ne mora biti jedinstveni dokumenat (proizvođač i ugraditelj ne moraju biti isti). Elaborat koji podnosilac zahtjeva prilaže prilikom pristupanja ispitivanju sa vozilom treba biti izrađen u dva primjerka i sadržavati sljedeće elemente (u toku razmatranja/rješavanja predmeta od stranke se može zahtijevati nadopuna pojedinih dijelova elaborata):

I. sastavnice elaborata o izradi komandi:

- naziv proizvođača komandi;
- tip komandi i njihov serijski broj (nije obavezno)
- tehnički opis sklopa i njegovih dijelova (teh. crtež);
- tehničke karakteristike materijala koji se koriste u izradi komandi i standardnih dijelova (vijci, spojnice, svornjaci i sl.);
- el. shemu uređaja za davanje zvučnih signala;
- upute za sastavljanje komandi u funkcionalnu cjelinu
- grafički ili opisni prikaz načina pričvršćenja komandi u vozilo.

II. sastavnice elaborata o ugradnji komandi u vozilo:

- tehnički i identifikacijski podaci vozila u koje se komande ugrađuju;
- opis svih izvršenih radova na vozilu;
- grafički prikaz načina oslanjanja komandi na konstrukciju vozila i na ostale elemente koji su sa njima u doticaju (sve vrste primjenjenih spojeva moraju biti elaborirane);
- tehnički opis i proračun čvrstoće svih samoizrađenih dijelova (obavezno definirati materijale i način izrade);
- certifikat zavarivača ukoliko su pojedini ugrađeni dijelovi komandi spajani u cjelinu nekim od postupaka zavarivanja;
- izjavu osobe koja je preinaku izvela da je ovlaštena za izvođenje spomenutih radnji provedenih na vozilu te da su iste napravljene u skladu sa svim normama, propisima i pravilima struke koji se primjenjuju na tom području.

KONZORCIJ ZA CERTIFIKACIJU
PROCEDURA ZA ISPITIVANJE VOZILA SA UGRAĐENIM SISTEMOM DVOJNIH/POMOĆNIH KOMANDA

Elaborati će biti uvaženi kao dio tehničke dokumentacije samo u slučajevima ako su potpisani i ovjereni od strane koja svojom stručnom spremom ili nekom drugom vrstom ovlasti može dokazati da je educirana ili ovlaštena za iradu takove vrste dokumentacije.

5. POTREBNA OPREMA I UVJETI ZA PREGLED VOZILA

Ispitno mjesto mora imati slijedeću opremu, prostor i literaturu, bez izuzetka:

- poligon za dinamičko ispitivanje vozila (u kretanju);
- dinamometar;
- priručni mehaničarski alat;
- mjernu traku minimalne dužine 10 m;
- mjernu traku dužine 2 m;
- pomično mjerilo;
- pokretnu svjetiljku maksimalnog napona 24 V;
- džepnu svjetiljku;
- digitalni fotoaparat;
- literaturu sa podacima o pogonskim agregatima vozila koja mora sadržavati oznake (kodove) pogonskih agregata i pripadajuće im tehničke karakteristike;
- literaturu sa podacima o tipovima, varijantama i verzijama vozila sa pripadajućim im tehničkim karakteristikama;
- informatičku i tehničku podršku za vođenje evidencije o pregledanim vozilima.

6. PROCEDURA

Prijem vozila i dokumentacije obavlja se na ispitnom mjestu prema OSNOVNOJ PROCEDURI ZA ISPITIVANJE I CERTIFICIRANJE VOZILA (I-PR-001).

Podnosilac zahtjeva za ispitivanjem dužan je vozilo dovesti tehnički ispravno i u čistom stanju.

Pregled se obavlja na za to predviđenoj tehnološkoj liniji ispitnog mjesta, a dio pregleda izuzetno se može obaviti izvan tehnološke linije.

Redoslijed operacija

Prvi dio pregleda je utvrđivanje istovjetnosti učinjene preinake sa preinakom opisanom u elaboratu. Ispitivač vozila dužan je provjeriti u ovoj fazi ispitivanja broj šasije vozila, kodnu

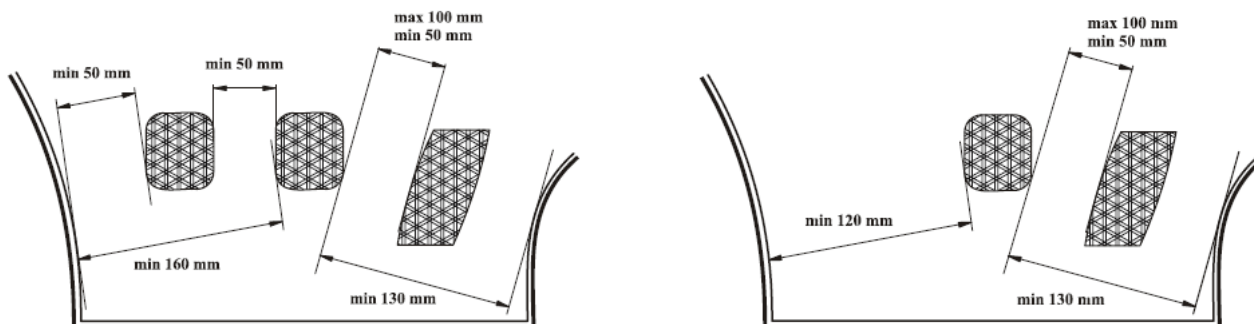
KONZORCIJ ZA CERTIFIKACIJU
PROCEDURA ZA ISPITIVANJE VOZILA SA UGRAĐENIM SISTEMOM DVOJNIH/POMOĆNIH KOMANDA

oznaku i broj motora, oznake na ugrađenim komandama, sukladnost dijelova komandi sa njihovim opisom u elaboratu i sl.

Drugi dio pregleda odnosi se na provjeru funkcionalnosti ugrađenih komandi i ispravnost njihove ugradnje. Ispitivač je dužan provjeriti:

I. komande autoškola:

- stanje ugrađenih komandi;
- izvedbu komandi (vijčani spojevi, zavareni spojevi, zglobovi, podmazanost, protukliznost papučica, smještaj ožičenja i sklopki za davanje zvučnih signala i sl.)
- provjera razmaka papučica komandi (vidi sliku 1.);
- funkcionalnost komandi (sve udvojene komande koje su ugrađene na suvozačkom mjestu – spojka/ radna kočnica/gas) moraju funkcionirati ispravno. Posebnu pozornost obratiti na komandu kočnice i kočenje vozila upotrebom papučice kočnice na mjestu suvozača);
- komande na mjestu suvozača moraju moći ostvariti puni hod svih papučica (bez prepreka);
- ugradnjom komandi se ne smije narušiti funkcioniranje glavnih komandi na mjestu suvozača (papučice na mjestu vozača nakon ugradnje udvojenih komandi također moraju moći ostvarivati svoj puni predviđeni hod – polužja i veze udvojenih komandi ih u tome ne smiju ometati);
- podmetanjem stopala pod papučice udvojenih komandi glavne komande moraju ostati u funkciji (ne smije doći do njihovog ograničenog gibanja);
- glavne komande na mjestu vozača ne smiju se prekrajati ili pomicati kako bi se ugradile udvojene komande;
- veze udvojenih komandi sa glavnima moraju biti rastavljive i ne smiju oštećivati polužje glavnih komandi – ne smiju se raditi provrti na papučicama i polužju glavnih komandi;
- u slučajevima ako je veza glavnih i udvojenih komandi hidraulična mora postojati mogućnost da se na lak način provjeri količina ulja u sustavu;
- ugradnjom udvojenih komandi ne smije porasti mogućnost ozljeđivanja njihovom konstrukcijom vozača ili suvozača;
- urednost i ispravnost električne instalacije (zvučni signal se mora oglašavati pritiskom na bilo koji dio bilo koje papučice udvojenih komandi i na vidljivom mjestu u vozilu mora postojati signalana svjetiljka da je sustav za davanje zvučnih signala aktivan);
- mjerenje sile pritiska na papučicu kočnice na mjestu suvozača – sklop komandi i ostali djelovi vozila moraju izdržati bez deformacija i drugih oštećenja pritisnu silu od 100 daN na papučicu kočnice udvojenih komandi;
- po potrebi može provesti kontrolno vaganje vozila

Slika 1. Ručni („H“) mjenjač – lijevo; automatski mjenjač – desno

KONZORCIJ ZA CERTIFIKACIJU
PROCEDURA ZA ISPITIVANJE VOZILA SA UGRAĐENIM SISTEMOM DVOJNIH/POMOĆNIH KOMANDA

II. komande za potrebite vozače:

- stanje ugrađenih komandi;
- izvedbu komandi (vijčani spojevi, zavareni spojevi, zglobovi, podmazanost, protukliznost papučica, smještaj ožičenja i sklopki za davanje zvučnih signala i sl.)
- funkcionalnost komandi (sve komande koje su ugrađene – spojka/ radna kočnica/gas) moraju funkcionirati ispravno. Posebnu pozornost obratiti na komandu kočnice i kočenje vozila upotrebom pomoćne komande kočnice);
- pomoćne komande moraju moći ostvarivati puni hod (bez prepreka);
- ugradnjom komandi se ne smije narušiti funkcioniranje glavnih komandi na mjestu suvozača (papučice na mjestu vozača nakon ugradnje komandi također moraju moći ostvarivati svoj puni predviđeni hod – polužja i veze pomoćnih komandi ih u tome ne smiju ometati);
- glavne komande na mjestu vozača ne smiju se prekrajati ili pomicati kako bi se ugradile udvojene komande;
- veze pomoćnih komandi sa glavnima moraju biti rastavljive i ne smiju oštećivati polužje glavnih komandi – ne smiju se raditi provrti na papučicama i polužju glavnih komandi;
- ugradnjom pomoćnih komandi ne smije porasti mogućnost ozljeđivanja njihovom konstrukcijom osobe na mjestu vozača;
- vozilom se mora moći upravljati na način da uvijek barem jedna ruka vozača kontrolira uređaj za skretanje vozila.

Gore navedene stavke ispitivač unosi u obrasce I-OBR-017 i I-OBR-018 (obrazac za snimanje pri pregledu vozila sa ugrađenim komandama za autoškole i komandama za potrebite vozače). Sva odstupanja na vozilu u odnosu na stanje prikazano elaboratom ispitivač vozila unosi kao napomenu na istim obrascima. Ovi obrasci koriste kao nadopuna uz obrazac za snimanje vozila (koji se bira ovisno o kategoriji vozila).

Treći dio pregleda je utvrđivanje tehničkih podataka vozila i provjera njegove sukladnosti sa zahtjevima Pravilnika o dimenzijama, ukupnoj masi i osovinskom opterećenju vozila, o uređajima i opremi koju moraju imati vozila i o osnovnim uvjetima koje moraju ispunjavati uređaji i oprema u saobraćaju na putevima. Ispitivač je pri tome dužan se držati odrednica navedenih u PROCEDURI ZA UTVRĐIVANJE TEHNIČKIH KARAKTERISTIKA VOZILA (I-PR-004) – podaci se upisuju na za to predviđeno mjesto na obrascu za ispitivanje vozila čiji izbor ovisi o kategoriji vozila.

Završni dio pregleda odnosi se na provjeru dinamičkih svojstava vozila te kočionog sustava. Vozilo u uvjetima dinamičkog ispitivanja ni u kojem trenutku ne smije pokazivati znakove koji bi umanjivali njegovu eksploatacijsku vrijednost (smanjenje funkcionalnosti ili sigurnosti). Kočioni sustav se provjerava na uređaju za ispitivanje kočnica na liniji tehničkog pregleda (u slučaju komandi za vozila autoškola potrebno je koristiti komande na mjestu suvozača – pri tome je obavezno da još jedna ovlaštena osoba sjedi na mjestu vozača).

Obaviti fotografiranje oznaka, uređaja komandi i ostalih specifičnih dijelova te cijelog vozila za potvrdu o ispitivanju.

KONZORCIJ ZA CERTIFIKACIJU
PROCEDURA ZA ISPITIVANJE VOZILA SA UGRAĐENIM SISTEMOM DVOJNIH/POMOĆNIH KOMANDA

Posebni slučajevi i iznimke

U slučaju da je pločica sa oznakom motora uklonjena i ne postoji nikakova identifikacijska oznaka motora stranku je potrebno uputiti u ovlašteno zastupstvo (prema proizvođaču vozila ili motora) kako bi se ishodila točna informacija o pogonskom agregatu (u pisanoj formi ovjerena pečatom zastupnika). U navedenom slučaju na obrazac za ispitivanje vozila potrebno je upisati identifikacijske oznake sa bitnijih dijelova motora (elektropokretač, glava motora, mjenjačka kutija i sl. kako bi se olakšala možebitna identifikacija i onemogućile naknadne izmjene na motoru u sklopu istog ispitivanja vozila).

U slučajevima ako se komande premještaju iz jednog vozila u drugo stranka nije dužna dostaviti elaborat o izradi komandi samo ako isti već postoji jer je vozilo iz kojeg se komande izgrađuju certificirano od ovlaštene organizacije. Navedeno vrijedi samo u slučajevima ako se komande ugrađuju isti tip i varijantu vozila. U slučajevima da se komande ugrađuju u drugi tip, varijantu vozila potrebno je ili dostaviti dokaz da su komande namjenjene za ugradnju u više tipova, varijanti vozila ili izraditi novi elaborat (koji će obuhvaćati sve preinake koje se nužno moraju izvršiti na uređaju komandi ne bi li se isti mogao ugraditi u vozilo).

7. ZAVRŠNA DOKUMENTACIJA

Kriteriji i uvjeti za udovoljavanje vozila su slijedeći:

- vozilo mora udovoljavati svim uvjetima zahtjevima Pravilnika o dimenzijama, ukupnoj masi i osovinskom opterećenju vozila, o uređajima i opremi koju moraju imati vozila i o osnovnim uvjetima koje moraju ispunjavati uređaji i oprema u saobraćaju na putevima;
- ispitivanjem se mora utvrditi da je izvršena preinaka sukladna priloženoj dokumentaciji;
- da preinakom nisu narušene vozne (funkcionalne) osobine vozila;
- da preinakom nisu narušene sigurnosne osobine vozila;
- kriterije ostalih primjenjivih procedura i uputa vezanih uz opširnost preinake;
- pravilima struke.

Ukoliko vozilo udovoljava gore navedenim kriterijima vlasniku vozila se izdaje Potvrda o ispitivanju vozila br. BH-XXXXXX (prema OSNOVNOJ PROCEDURI ZA ISPITIVANJE I CERTIFICIRANJE VOZILA (I-PR-001). i certifikat za komande ovisno o vrsti komandi (AŠ – XXX XXX *Certifikat udvojenih komandi za vozila autoškola* ili PV – XXX XXX *Certifikat komandi za potrebite vozače*).

Potvrda i certifikati se izdaju bez vremenskog ograničenja i vrijedi do izmjene tehničkog stanja vozila ili sklopova.

Ukoliko nije priložena sva potrebna dokumentacija ili se pregledom utvrdi da je na vozilu potrebno učiniti dodatne zahtjeve kako bi udovoljilo gore navedenim kriterijima, vlasniku/korisniku vozila se uručuje pisana obavjest s popisom dokumentacije koju treba priložiti i nedostataka koje treba otkloniti.

PRILOZI:

Prilog 1. – Obrazac za snimanje vozila M1 (I-OBR-004)

Prilog 2. – Obrazac za snimanje vozila M2 I M3 (I-OBR-005)

Prilog 3. – Obrazac za snimanje vozila N (I-OBR-006)

KONZORCIJ ZA CERTIFIKACIJU

PROCEDURA ZA ISPITIVANJE VOZILA SA UGRAĐENIM SISTEMOM DVOJNIH/POMOĆNIH KOMANDA

Prilog 4. – Obrazac za snimanje vozila sa ugrađenim komandama za autoškole (I-OBR-017)

Prilog 5. – Obrazac za snimanje vozila sa ugrađenim komandama za potrebite vozače (I-OBR-018)